

Hvordan danner borgerne holdninger til restriktioner mod COVID-19?

HOPE-projektet (www.hope-project.dk)

Michael Bang Petersen & Alexander Bor

9. februar 2021

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

HOPE

Opsummering

- Borgernes støtte til en restriktion afhænger først og fremmest af deres opfattelse af (1) restriktionens positive effekter på reduktionen af samfundssmitten og (2) restriktionens negative effekter på egen frihed og særligt egen trivsel.
- De opfattede personlige og økonomiske omkostninger af en restriktion er de mindst vigtige for borgernes opbakning til en restriktion.
- I forhold til genåbningsdiskussionen kan borgernes fokus på trivselsmæssige fremfor økonomiske omkostninger betyde, at det - på linje med de økonomiske hjælpepakker - er vigtigt at kommunikere omkring og indføre trivselsmæssige "hjælpepakker", hvis der skal sikres opbakning til at opretholde restriktioner med store opfattede trivselsmæssige omkostninger.
- Genåbningsdiskussionen må forventes at blive mere polariseret som følge af, at borgerne fokuserer på de personlige fremfor samfundsmæssige omkostninger af restriktionerne. Ophævelsen af en restriktion, der rammer én gruppe særligt hårdt, tilfredsstiller således ikke dem, der ikke får trivselsmæssig gavn af lempelsen.

Indledning

I et demokrati er borgernes opbakning til den førte politik afgørende, ikke mindst i en så langvarig og indgribende krise som coronapandemien. Forskning under pandemien viser, at opbakning sikrer efterlevelse af sundhedsmyndighedernes anbefalinger¹ samt modvirker splittelse på befolkningsniveauer² og decideret radikaliserings.³ Borgernes opbakning under pandemien sikrer således både bedre epidemikontrol her og nu, og at den grundlæggende relation mellem borger og stat kommer helskindet igennem pandemien.

Opbakningen sikres især igennem en klar forståelse af, hvorfor bestemte restriktioner er indført.⁴ Fra et fagligt perspektiv afspejler indførelsen af restriktionerne en række trade-offs mellem de fordele, som de skaber, og de omkostninger, som de påfører. I arbejdet med en genåbningsplan for Danmark specificerede regeringens Faglige Referencegruppe, at fordelene ved restriktioner primært relaterer sig til at forhindre smittespredning.⁵ Omkostningerne ved restriktioner er derimod mangefacetterede. Overordnet set falder omkostningerne dog langs tre dimensioner: Økonomiske omkostninger, trivselsmæssige omkostninger og omkostninger i forhold til frihedsrettigheder. Desuden er en klassisk indsigt i samfundsvidenskab, at man kan skelne mellem fordele og omkostninger for samfundet og for den enkelte.⁶ Hvilken faktor, som er væsentligst i forhold til opbakning til den førte politik, skifter fra politikområde til politikområde.⁷

¹ Bargain, O., & Aminjonov, U. (2020). Trust and compliance to public health policies in times of COVID-19. *Journal of Public Economics*, 192, 104316.

² Gollwitzer, A., Martel, C., Brady, W. J., Pärnamets, P., Freedman, I. G., Knowles, E. D., & Van Bavel, J. J. (2020). Partisan differences in physical distancing are linked to health outcomes during the COVID-19 pandemic. *Nature human behaviour*, 4(11), 1186-1197.

³ Bartusevicius, H., Bor, A., Jørgensen, F. J., & Petersen, M. (2020, September 24). The psychological burden of the COVID-19 pandemic drives anti-systemic attitudes and political violence. <https://doi.org/10.31234/osf.io/ykupt>

⁴ Jørgensen, F. J., Bor, A., Lindholt, M. F., & Petersen, M. (2020, August 15). Public Support for Government Responses Against COVID-19 Across Western Democracies in 2020. <https://doi.org/10.31234/osf.io/4ske2>

⁵ Den faglige referencegruppe (2021). *Vurdering vedrørende genåbning fra faglig referencegruppe til COVID-19 nationalt varslingsystem*. Sundhedsministeriet.

⁶ Hansen, K. M., & Bech, M. (2007). De sociotropiske vælgere. *Politica*, 39(1), 67-86.

⁷ Det skal nævnes, at skellet mellem omkostninger og fordele ikke er fuldstændigt entydigt. En uhindret smittespredning vil eksempelvis også have trivselsmæssige og økonomiske konsekvenser. Ligeledes er det ikke nødvendigvis en begrænsning af ens grundlæggende frihed at agere på en måde, som ikke skabe unødigt smittespredning.

Spørgsmålet er, hvordan borgerne vægter disse forskellige omkostninger og fordele, når de danner holdninger til restriktioner? Dette er væsentligt at vide i forhold til at sikre fortsat opbakning både ved at kommunikere effektivt og ved at tage hånd om de reelle udfordringer, som borgerne oplever. Hvis myndighederne fastholder restriktioner på grund af deres fordele i forhold til smittespredning, så er det væsentligt for opbakningen, at man fortæller borgerne, hvordan man tager hånd om de omkostninger, som vægter mest. Det nytter ikke eksempelvis at fokusere politisk og kommunikativt alene på at afbøde negative økonomiske konsekvenser, hvis det, som borgerne i højere grad fokuserer på, er de trivselsmæssige konsekvenser.

Metode

For at afdække borgernes holdningsdannelsesproces i forhold til restriktioner gennemførte vi i samarbejde med YouGov Danmark en spørgeskemaundersøgelse fra 28. januar til og med 2. februar 2021. I undersøgelsen blev et repræsentativt udsnit⁸ af befolkningen (N = 1,329) spurgt om deres opbakning til følgende ni restriktioner:

1. Lukning af alle universiteter og skoler fra og med 0. klasse
2. Lukning af alle arbejdspladser (eller ansatte kan arbejde hjemme), undtaget livsvigtige funktioner (fx fødevarebutikker, læger osv.)
3. Aflysning af alle offentlige arrangementer
4. Aflysning af private arrangementer med over 10 personer
5. Nedlukning af offentlig transport
6. Krav om at holde sig inden døre (med meget få undtagelser)
7. Begrænsning af rejser internt i landet mellem byer/landsdele
8. Krav om mundbind i det offentlige rum
9. Forbud mod indrejse for udenlandske rejsende fra visse områder

Respondenterne blev bedt om at angive deres grad af opbakning på en syvpunktsskala fra 1 ("Meget stor modstander") til 7 ("Meget stor tilhænger"). Formålet med undersøgelsen var ikke at afdække holdningerne til de faktisk indførte restriktioner i landet eller i den nuværende situation. Formålet var at forstå den generelle holdningsdannelsesproces omkring restriktioner. For at facilitere dette blev respondenterne præsenteret for et scenarie omkring smittespredning, og respondenterne blev bedt om at vurdere indførelsen af restriktionerne i det pågældende scenarie.⁹

Efterfølgende blev respondenterne bedt om at vurdere restriktionernes fordele og omkostninger i den pågældende situation. Specifikt vurderede de hver restriktion ud fra otte forskellige dimensioner (jf. indledningen). Hver dimension blev ledsaget af en kort forklarende tekst. De otte dimensioner var følgende:

1. De helbredsmæssige fordele for dig og din familie

⁸ Respondenterne er kvoteudvalgt fra YouGovs internetpanel med følgende kvotevariable: Køn, alder, region og uddannelse. Data er efterfølgende efterstratificeret på de samme variable.

⁹ Specifikt blev respondenterne tilfældigt tildelt ét af to scenarier. Det første scenarie lød: "Vi beder dig tænke på en situation, hvor smittetallene og antallet af dødsfald i Danmark har været temmelig bekymrende de sidste to uger, og de simple anbefalinger om øget hygiejne og fysisk afstand har ikke haft nogen effekt. Hvis denne udvikling fortsætter, er der en risiko for, at hospitalerne bliver overbelastede inden for en måned. Dette kan betyde, at der hver dag fortsat vil være mange dødsfald." Det andet scenarie lød: "Vi beder dig tænke på en situation, hvor smittetallene og antallet af dødsfald i Danmark har været ekstremt bekymrende de sidste to uger, og de simple anbefalinger om øget hygiejne og fysisk afstand har ikke haft nogen effekt. Hvis denne udvikling fortsætter, er hospitalerne tæt på at blive overbelastede. Dette kan betyde, at der hver dag vil være mange flere dødsfald end tidligere."

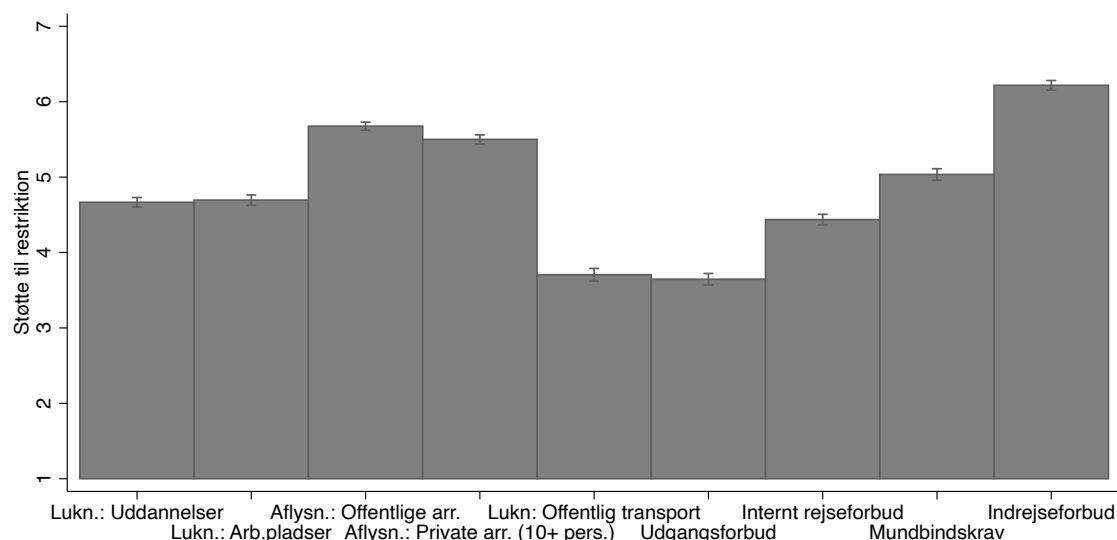
2. De helbredsmæssige fordele for samfundet
3. De økonomiske omkostninger for dig og din familie
4. De økonomiske omkostninger for samfundet
5. Omkostningerne for din og din families trivsel
6. Omkostninger for den samfundsmæssige trivsel
7. Omkostningerne for dine og din families demokratiske rettigheder
8. Omkostningerne for de demokratiske rettigheder for samfundet som helhed

Respondenterne vurderede fordele og omkostninger på en syvpunktsskala fra 1 ("Meget små") til 7 ("Meget store").

Resultater

Figur 1 viser den gennemsnitlige opbakning til de ni forskellige restriktioner. Vi ser stor grad af variation i den gennemsnitlige opbakning til den forskellige restriktioner med størst opbakning til indrejseforbud og aflysning af offentlige og private arrangementer. Der er mindst opbakning til udgangsforbud samt lukning af den offentlige transport.

Figur 1. Borgernes opbakning til ni forskellige restriktioner.

Note. N = 1,329. Graferne viser den gennemsnitlige støtte til de enkelte restriktioner på en skala fra 1 ("Stor modstander") til 7 ("Stor tilhænger") samt 95 % konfidensintervaller omkring gennemsnittet.

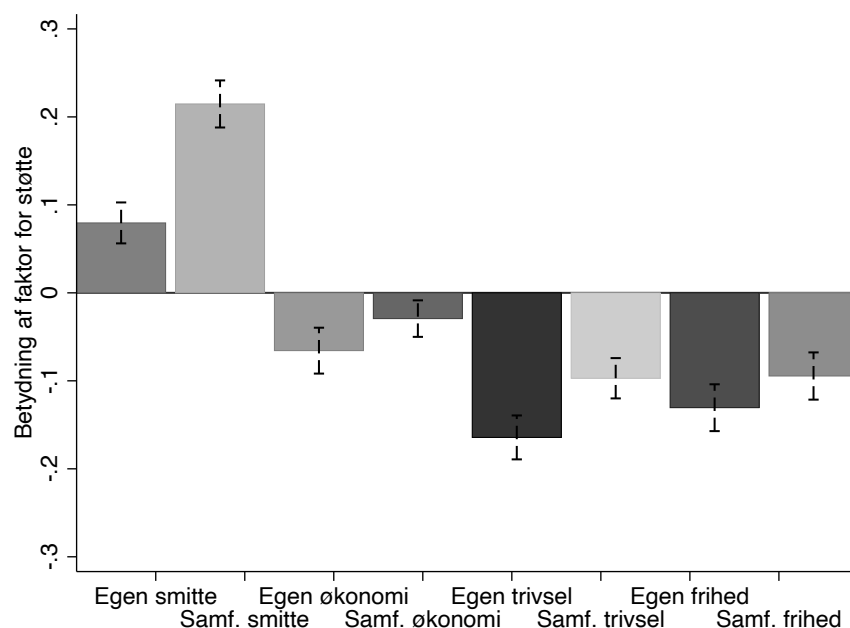
For at afdække årsagerne til variationen i opbakning til de forskellige restriktioner viser Figur 2 sammenhængen mellem hver af de otte vurderinger af restriktionerne og opbakningen til restriktionerne. Figur 2 er baseret på en *multilevel* model med *fixed effects* for den givne respondent og den givne restriktion. Vi undersøger således den gennemsnitlige betydning af hver vurdering på tværs af de ni restriktioner, kontrolleret for betydningen af de andre vurderinger samt for hvilken specifik restriktion, der vurderes, og alle stabile karakteristika ved hver respondent. En sammenhæng på +/- 0,10 kan tolkes som en svag sammenhæng og en sammenhæng på +/- 0,30 som en middelstærk sammenhæng.¹⁰

¹⁰ Dette afspejler at alle kontinuerte variable er standardiseret med et gennemsnit 0 og en standardafvigelse på 1 efter omstrukturering af datasættet til brug for multilevel modellen.

Figur 2 viser, at den væsentligste faktor for opbakningen er restriktionens betydning for den samfundsmæssige smittespredning. Jo større effekt på samfundssmitten, jo større opbakning. Restriktionens beskyttelse af den enkeltes helbred har derimod mindre betydning. Den mest betydende omkostning er omkostningerne for den personlige trivsel efterfulgt af omkostningerne for den personlige frihed. Jo større de negative konsekvenserne af en restriktion for den personlige trivsel og frihed vurderes, jo mindre bakkes der op om restriktionen. Omkostningerne for trivsel og frihed på samfundsniveau har også en betydning, omend den er mindre. Endeligt er de økonomiske omkostninger for både samfundet og respondent selv mindst vigtige for opbakningen til restriktioner.

Analyser med en model, der alene inkluderer de otte vurderinger, viser, at disse i alt forudsiger 33 % af variationen i en persons opbakning til de forskellige restriktioner. Den resterende del af variationen vil blandt andet være forklaret af andre overvejelser end dem, som her måles, samt at forskellige overvejelser kan have varierende betydning for de forskellige restriktioner. Eksempelvis har personlige økonomiske omkostninger en signifikant større betydning for vurderingen af eksempelvis udgangsforbud og rejseforbud. Derudover forklares 43 % af variationen på tværs af respondenterne af stabile individuelle faktorer, eksempelvis at nogle personer generelt er større modstandere af restriktioner.

Figur 2. Sammenhænge mellem opbakningen til en restriktion og vurderingen af restriktionens fordele og omkostninger.

Note. N = 1,329. Grafen viser den gennemsnitlige sammenhæng mellem de enkelte faktorer og støtten til den givne restriktion. Sammenhængen er udregnet baseret på en multilevel model og kontrollerer for stabile individkarakteristika, restriktionen samt de andre faktorer. Koefficienten for sammenhængen kan fortolkes som en effektstørrelse, da alle variable er standardiserede (se fodnote 10).

Konklusion

Undersøgelsen viser, at danskere borgere i høj grad er orienteret mod, på den ene side, de samfundsmæssige fordele ved restriktionerne og, på den anden side, de personlige begrænsninger ved restriktionerne.

Fokuset på de samfundsmæssige fordele i form af reduceret samfundsmæssig smitte reflekteret givetvis dels den generelt lave bekymring for personlig smitte i Danmark og dels oplevelsen af corona-håndteringen som et fælles projekt.¹¹

Fokuset på de personlige trivsels- og frihedsmæssige konsekvenser er mere overraskende og kan skabe udfordringer i forhold til en fortsat opbakning til håndteringen, ikke mindst i en diskussion af hvilke restriktioner, som skal lempes, og hvilke, der skal bibeholdes. For det første har regeringens centrale fokus i forhold til at afbøde de negative effekter af restriktioner været orienteret mod økonomien. Det er et både naturligt og vigtigt fokus. Omvendt (og måske netop i kraft af at regeringen har taget hånd herom) deles dette fokus ikke af befolkningen, som i højere grad bekymrer sig om de mere immaterielle negative effekter af restriktionerne. I en genåbningsdiskussion kan det betyde, at befolkningen i mindre grad bakker op om at fjerne én restriktion fremfor en anden, såfremt dette primært begrundes økonomisk. Desuden kan det betyde, at det er væsentligt at brede kommunikationen og tiltagene ud i forhold til afbødning af omkostningerne ved de restriktioner som fastholdes.

For det andet er det en udfordring at borgerne først og fremmest er orienteret mod de personlige omkostninger, når det kommer til eksempelvis trivsel. Restriktionerne påvirker således forskellige grupper trivsel forskelligt. Lukning af de småklasser rammer eksempelvis familier med små børn hårdest, og det er således også dem, der får mest trivselsmæssig gavn af en fjernelse af netop den restriktion. Ældre medborgere, som i mindre grad er ramt af en nedlukning på skoleområde, vil derimod have mindre forståelse for, hvorfor børnefamiliernes personlige trivsel skal have forrang fremfor deres personlige trivsel. Dermed skaber det personlige fokus risiko for en mere polariseret genåbningsdebat i forhold til en situation, hvor borgernes fokus var på at skabe mest mulig trivsel for samfundet som helhed.

¹¹ Jørgensen, F. J., Bor, A., Lindholt, M. F., & Petersen, M. (2020, August 15). Public Support for Government Responses Against COVID-19 Across Western Democracies in 2020. <https://doi.org/10.31234/osf.io/4ske2>